

Przedmiar

Zakres prac: zadanie obejmuje prace restauratorskie ambony oraz ołtarza bocznego p.w. Św. Izydora w zakresie konserwacji i restauracji powierzchni polichromowanej, złożonej i srebrzonej, elementów płaskich i konstrukcyjnych oraz odnowienie znajdujących się na nim obrazów.

Lp.	Element	Przedmiar w dm ²
1.	Kosz, baldachim, rzeźba - polichromowane	560
2.	Elementy konstrukcyjne-surowe	254
3.	Elementy złożone - gzymsy, gloria, konsole, kolumny	184
4.	Retabulum ołtarzowe-polichromowane	810
5.	Elementy konstrukcyjne-surowe	650
6.	Elementy złożone - gzymsy, gloria, konsole, kolumny	720
7.	Obraz Św. Izydora	79
8.	Obraz Św. Rocha (tondo)	38

Łódź, luty 2024 r.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH AMBONY (XVIII W.) Z KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. ŚW. TRÓJCY W KASZEWICACH.

Kaszewice 45, 97-415 Kaszewice, gmina Kluki

OPIS OBIEKTU

Ambona konstrukcji drewnianej przyścienna z baldachimem z dostępem z zachrystii. Wykonana jest z drewna sosnowego i lipowego, polichromowana, złożona. Kosz ambony wieloboczny, podzielony na płyciny bocznie podkreślone kolumnami z pseudokorynckimi kapitelami i gładkimi trzonami. W górnej części kosza gzyms z prostymi konsolami osadzonymi na kapitelach. Dół ambony zamknięty ażurowym profilowaniem z szyszką. Nad koszem baldachim wieloboczny z powtórzeniem pokroju kosza. Od spodu przedstawienie gołębicy z promieniami otoczony lambrekinami. Na górze baldachimu rzeźba stojącego anioła z podniesionymi rękoma i rozpostartymi skrzydłami.

STAN ZACHOWANIA

Stan zachowania obiektu pod względem konstrukcyjnym jest stabilny. Widoczne są pojedyncze braki detalu snycerskiego. Całość obiektu bardzo silnie przemalowana przy użyciu farb o spoiwie olejnym. Warstwy wtórne wpłynęły na nieuczytelnienie pierwotnego rysunku detalu. Lokalnie zaobserwowano obecność mechanicznych szkodników drewna.

Stan obiektu z roku 2024

Stan obiektu z roku 2024

Stan obiektu z roku 2024

Stan obiektu z roku 2024

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH ELEMENTY DREWNIANE POLICHROMOWANE I ZŁOCONE

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej.
2. Demontaż i transport obiektu do pracowni.
3. Badania konserwatorskie. Wykonanie odkrywek i badań mikroskopowych szlifów poprzecznych. Określenie stratygrafii warstw i ustalenie pierwotnej kolorystyki obiektu.

Po wykonaniu badań należy przedstawić wnioski WUOZ celem ustalenia dalszej drogi postępowania konserwatorskiego

4. Dezynfekcja i dezynsekcja obiektu (np. Xylotox, Biotin R, Per-Xil). Zabieg należy przeprowadzić ze szczególną dokładnością ze względu na występowanie aktywnych żerowisk kołatka domowego

5. Wstępne oczyszczenie obiektu z luźnych zabrudzeń (miękkie pędzle).

6. Oczyszczenie obiektu z wtórnych przemalowań (Remlack, Deck 2000, mieszaniny rozpuszczalników organicznych – ostateczny wybór na podstawie przeprowadzonych prób).

7. Utwardzanie strukturalne drewna (polimetakrylan butylu w rozpuszczalniku organicznym, np. Hekol L50, – stężenie dobierane w zależności od stopnia destrukcji drewna). - utwardzanie metodą iniekcji pod ciśnieniem hydrostatycznym. (6-12% Paraloid B 72/ C8H10 C6H5CH3 1/1, lub C8H10, Dowanol)

8. Podklejanie osypujących się gruntów za pomocą klejów glutynowych, klejów akrylowych, na bazie polioctanu winylu lub polialkoholem winylu- wybór środka po przeprowadzeniu prób.

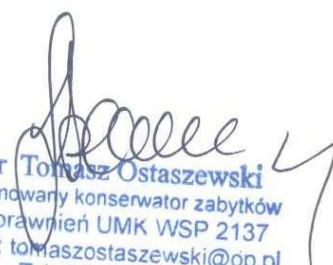
9. Uzupełnienia ubytków w drewnie: ubytki formy - fleki drewniane lub żywica epoksydowa Epidian 5 z utwardzaczem PAC, TFF i trocinami (podkład) wykańczana żywicą Araldite SV36, ubytki drobne – szpachle do drewna – np. Colowood firmy Tikurilla, Modostuc firmy Plasveroi. W przypadku firmowych szpachli dopuszcza się zmianę mas na inne, o właściwościach dostosowanych do używania w konserwacji zabytków).

10. Rekonstrukcja brakującego detalu snycerskiego.

11. Uzupełnienie ubytków zaprawy (zaprawa kredowo-klejowa, zaprawy na bazie żywic akrylowych).

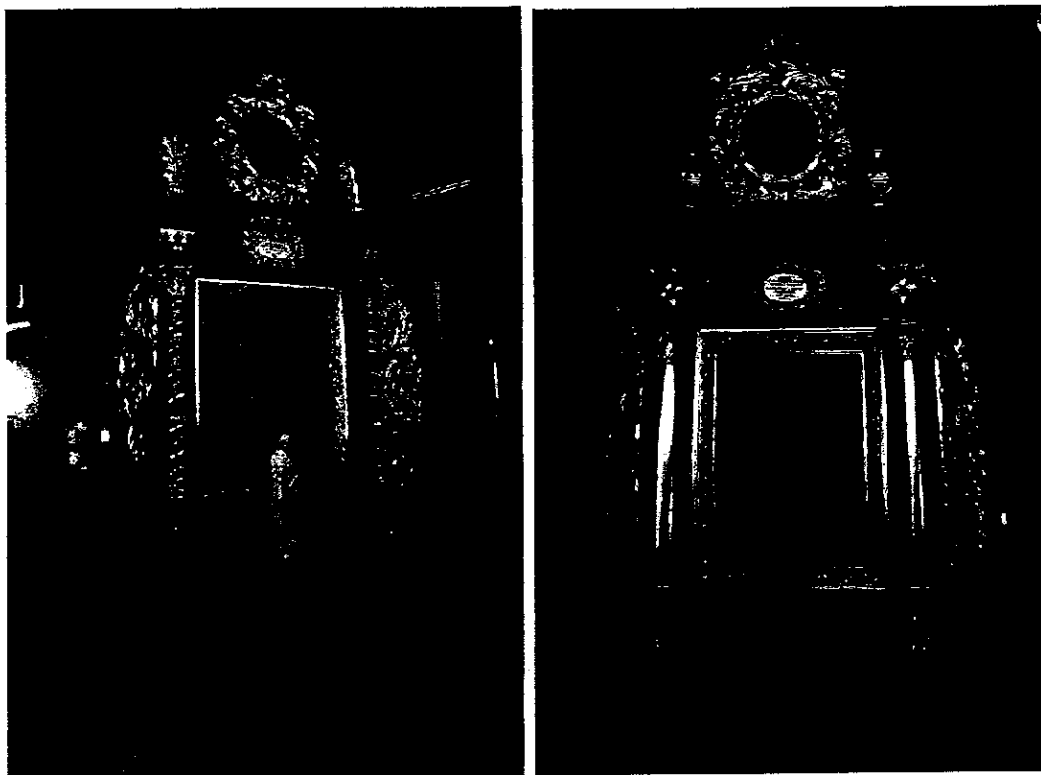
12. Wyrównanie chłonności warstw podkładowych -gruntów – (np. Paraloid B-72 w roztworze toluenowym, szelak w alkoholu etylowym).
13. Uzupełnienie bądź rekonstrukcja warstwy malarskiej (farby konserwatorskie akrylowe bądź odsączone olejne).
14. Rekonstrukcja bądź uzupełnienie (w zależności od stopnia zachowania oryginału) złocen i srebrzeń (złoto 23,3/4 cta, srebro, pulment, mikstion, instacol)
15. Położenie werniksów końcowych (np. Acrylic Varnisch Matt firmy Talens).

VEN-ART TOMASZ OSTASZEWSKI
KONSERWACJA ZABYTEKÓW
91-473 Łódź, ul. Skarbowa 12
NIP 7261797099 Regon 472875939
Tel. 605 208 788, e-mail: tomaszostaszewski@op.pl
Nr konta 49 1940 1076 30143854 0000 0000

mgr Tomasz Ostaszewski
Dyplomowany konserwator zabytków
Nr uprawnień UMK WSP 2137
e-mail: tomaszostaszewski@op.pl
Tel. 605 208 788

Program Prac Konserwatorskich

Dwóch ołtarzy bocznych p.w. św. Antoniego i św. Izydora
z kościoła pw. św. Trójcy w Kaszewicach.

Autor programu
mgr Jakub Bałtowski

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTEKÓW
W ŁODZI
załącznik do decyzji znak

HL02-ZAR. 5142. 120.2023-NK

OPOCZNO 2023

Jakub Bałtowski

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

NR REJESTRU ZABYTKÓW
KONS.

NR INW. ZBIORU

NR INW. PRACOWNI

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ; OŁTARZE

TEMAT; Program Prac Konserwatorskich

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA; późny barok.

SYGNATURA; brak

INSKRYPCJE; brak

DATOWANIE; poł. XVIII w.

LOKALIZACJA / MIEJSCE PRZECHOWYWANIA; nawa gł. kościoła pw. św. Trójcy w Kaszewicach.

WŁAŚCICIEL / UŻYTKOWNIK; parafia kościoła pw. św. Trójcy w Kaszewicach.

WYMIARY; wys. 9,5 m, szer. 6 m, gł. ok. 1,5 m.

wysokość, szerokość, grubość (głębokość) - w przypadku cegieł podać podstawowe wymiary

TECHNIKA; Ołtarze drewniane, gruntowane gruntem klejowo-kredowym, polichromowany i złocony złotem płatkowym. Przemalowania olejne, złocenia wykonane szlagmetalem i złotołem. Obrazy olejne na płótnie.

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK X NIE

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: TAK NIE X

.....
liczba stron tekstu, fotografii, rysunków itp.

.....
daty i miejsca wykonania

.....
miejsca przechowywania

1.2. DANE DOTYCZĄCE PROGRAMU PRAC

- **inwestor; parafia pw. św. Trójcy w Kaszewicach.**
- **instytucja prowadząca prace - Jakub Bałtowski 26-300 Opoczno ul. Dworcowa 3.**
- **wykonawca; mgr Jakub Bałtowski.**
- **kierownik prac; nie dotyczy**

1. DANE DOTYCZĄCE DOKUMENTACJI

- **opisowa** 10 stron A 4
- **fotograficzna**..... 5 szt. zdjęć 22 x 14 cm

II. OPIS INWENTARYZACYJNY OBIEKTU I JEGO INTERPRETACJA

A. PRZED KONSERWACJĄ

- **miejsowość;** Kaszewice woj. łódzkie,
- **właściciel;** parafia pw. św. Trójcy w Kaszewicach.
- **miejsce przechowywania;** nawa gł. kościoła pw. św. Trójcy w Kaszewicach.
rodzaj i tytuł obiektu; OŁTARZ boczny pw. św. Antoniego
OŁTARZ boczny pw. św. Izydora
- **pochodzenie;** kościół pw. św. Trójcy w Kaszewicach.
- **autor;** nieznan;
- **czas powstania;** poł. XVII w. - II poł. XX w.
- **materiał i technika;** ołtarze drewniane, gruntowane gruntem klejowo-kredowym, polichromowane i złoczone złotem płatkowym. Przemalowania olejne, złoczenia wykonane szlagmetalem i złotem.
- **wymiary i kształt obiektu;** wys. 3,5 m, szer. 2 m, gł. ok. 0,75 m.
- **inskrypcje;** tablice inskrypcyjne w retabulach.
- **opis ikonograficzny;** ołtarz architektoniczny, trójosiowy, z mensą wtórną w postaci konstrukcyjnego podestu z glorią. Osie skrajne flankują spiralne kolumny porządku korynckiego (Św. Antoni) i gładkie kolumny porządku korynckiego (św. Izydor). Tła ołtarzowe zamknięte rzeźbionymi uszakami o motywach floralnych. Między kolumnami, w retabulum, w prostokątnej ramie obraz odpowiednio: św. Antoni i św. Izydor. Na kolumnach wsparte bogato profilowane, gierowane gzymsy naczółkowe. Zwieńczenie w formie owalnej, bogato rzeźbionej ramy z obrazem odpowiednio; NN Święta i św. Roch?
- **2. ZMIANA DANYCH PO ZAKOŃCZENIU PRAC**

Nie dotyczy

1.3. DANE O REALIZACJI KONSERWATORSKIEJ

Dokonano oględzin obiektu. Opracowano Program Prac Konserwatorskich.

W sierpniu 2023 r. przeprowadzono oględziny ołtarza. Oceniono stan techniczny. Na podstawie wyników oględzin sporządzono niniejszy Program Prac Konserwatorskich.

Wnioski;

Bliźniacze ołtarze pochodzą z połowy XVIII w. Pierwotna aranżacji kolorystycznej jest całkowicie zakryta (o ile w ogóle istnieje) przemalowaniami, gdyż zapewne w połowie wieku XX ołtarze zostały poddane gruntownej konserwacji, która polegała na wykonaniu nowej, olejnej polichromii, oraz złoczeń wykonanych szlagmetalem. Wykonano wówczas naprawy stolarsko-snycerskie i ażurową konstrukcje w formie stołów w miejsce pierwotnej mensy.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

• Wnioski i założenia konserwatorskie

Celem prac konserwatorskich jest umocnienie konstrukcji ołtarza i przywrócenie pierwotnych wartości artystycznych. Przez przywrócenie pierwotnych wartości artystycznych należy rozumieć odtworzenie wyglądu ołtarza z okresu jego powstania. Jeżeli wykonywane w czasie prac konserwatorskich odkrywki potwierdzą istnienie pierwotnej malatury, zostanie ona odsłonięta i poddana restauracji. Struktura ołtarza pochodzi z wieku XVIII, ale nie są widoczne obecnie żadne ślady pierwotnej aranżacji kolorystycznej, które stanowiłyby przesłankę do odtworzenia oryginalnej polichromii. Ostateczna kolorystyka ołtarza zostanie ustalona w trybie roboczym, w uzgodnieniu z przedstawicielami ŁWKZ w Łodzi, zgodnie z odkrywkami wykonywanymi w trakcie prac konserwatorskich.

Osobnym problemem jest wykonanie nowej aranżacji mens do obu ołtarzy. Istniejące stoły wykonane w XX w. są dość nieudolne i powinny być zastąpione nowymi konstrukcjami. Ich wygląd zostanie określony w trybie roboczym, w uzgodnieniu z przedstawicielami ŁWKZ w Łodzi.

W związku z powyższym założeniem należy się jednak liczyć się z możliwą zmianą kolorystyki – z obecnego koloru kremowego, na inny kolor; pierwotny lub pochodzący z XIX w. aranżacji. Zmianie ulegnie, bez wątpienia wygląd złoczeń – nastąpi przywróceniem pierwotnego blasku złoczeń i srebrzeń, przez użycie złota i srebra płatkowego, w miejsce obecnego szlagmetal.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

• Konstrukcja

Wykonana z drewna sosnowego znajduje się w złym stanie technicznym. Przede wszystkim występują charakterystyczne dla tego typu obiektów uszkodzenia powstałe na skutek osłabienia połączeń stolarskich (mikrobiologiczny rozkład kleju stolarskiego), wieloletniej działalności owadów, zniszczenia powstałe na skutek oddziaływania wilgoci, oraz uszkodzenia mechaniczne widoczne zwłaszcza w miejscach łączeń płycin, oraz tzw. „osiadania” konstrukcji pod wpływem ciężaru własnego. Wymaga to wykonania typowych, dla skali tego obiektu, prac stolarsko – konserwatorskich, wzmacniających i stabilizujących. Osobnym problemem jest skuteczne wykonanie prac dezynfekcyjnych mających na celu zniszczenie owadów żerujących głównie na wykonanych z drewna lipowego elementach dekoracyjnych ołtarzy. Stwierdzono, że drewno zostało zaatakowane, przez co najmniej dwa rodzaje owadów: kołatka (*Anobium punctatum*) i spuszczela (*Hylotrupes bajulus* L.).

• Aplikacje rzeźbiarskie

Wykonane z drewna lipowego znajdują się w bardzo złym stanie technicznym. Większość aplikacji jest zaatakowana przez drewnojady. Stwierdzono, że drewno zostało zaatakowane, przez co najmniej dwa rodzaje owadów: kołatka (*Anobium punctatum*) i spuszczela (*Hylotrupes bajulus* L.). Brak jest śladów aktualnej aktywności owadów.

Podstawowym zadaniem jest skuteczne wykonanie prac dezynfekcyjnych mających na celu zniszczenie owadów.

• Grunty

Na wszystkich licowych powierzchniach konstrukcyjnych oraz rzeźbionych aplikacjach znajdują się grunty kredowo-klejowe, prawdopodobnie oryginalne – XVIII w. Trudno obecnie określić stan zachowania i zasięg tych gruntów, będzie to możliwe dopiero podczas prac konserwatorskich

• Złocenia

Brak widocznych złoczeń oryginalnych – XVIII w. Widoczne złocenia, XX w. zostały wykonane tzw. szlagmetalem i złotolem.

- **Polichromia**

Ołtarz został kilkakrotnie przemalowany, tak że obecnie brak jest widocznej polichromii oryginalnej – XVIII w. Trudno obecnie określić stan zachowania i zasięg pierwotnej polichromii, będzie to możliwe dopiero podczas prac konserwatorskich.

- **Obrazy ołtarzowe**

Na każdym z ołtarzy znajdują się dwa obrazy; jeden główny, w retabulum i drugi na zwieńczeniu ołtarza. Wszystkie obrazy są prawdopodobnie oryginalne i powstały, podobnie jak i ołtarze w połowie XVIII w. Obrazy są malowane na podobrazim płóciennym w technice olejnej.

Proponowane postępowanie konserwatorskie

- Całkowity demontaż ołtarzy – tylko ten sposób można dotrzeć do odwrocia, ocenić stan zachowania konstrukcji, skutecznie wykonać zabiegi dezynfekcyjno-dezynsekcyjne i konserwatorskie. Demontaż ołtarza stwarza jedyną okazję wykonania konstrukcyjnych prac konserwatorskich niemożliwych do wykonania od strony licowej.
- Przewiezienie ww. elementów do pracowni konserwatorskiej.
- Odkurzenie konstrukcji, zwłaszcza jej wewnętrznych elementów.
- Wykonanie badań konserwatorskich – ustalenie stratygrafii poszczególnych warstw technologicznych, ustalenie pierwotnej kolorystyki i przedstawienie wyników w trybie roboczym Komisji Konserwatorskiej.
- Opracowanie skutecznego sposobu usuwania przemalowań i zabrudzeń znajdujących się na licowych powierzchniach ołtarzy.
- Usunięcie zabrudzeń sposobem chemicznym. (p. 1 – omówienie technologii)
- Prace dezynfekcyjne i dezynsekcyjne – wszelkie aplikacje zdjęte z obiektów będą poddane działaniu środków chemicznych (p. 3 – omówienie technologii) w szczelnych komorach foliowych. Konstrukcja ołtarzy zostaną potraktowane odpowiednim środkiem chemicznym zarówno od odwrocia jak i od lica, po usunięciu przemalowań a następnie szczelnie owinięta folią na czas karencji środka chemicznego.
- Prace stolarsko – snycerskie będą polegały na wzmocnienie i uzupełnieniu konstrukcji, wstawianiu tzw. fleków w miejscach pęknięć płycin i konstrukcji, sklejeniu na nowo osłabionych połączeń stolarskich. Uzupełnienie snycerki (p. 4 – omówienie technologii). Konstrukcja ołtarzy znajduje się w złym stanie. Należy założyć, że większość połączeń stolarskich uległa osłabieniu, lub rozchwianiu.

- Prace stolarsko – snycerskie przy aplikacjach będą polegały na wstawianiu tzw. fleków w miejscach pęknięć i ubytków. (p. 5 – omówienie technologii)
- Ewentualne nasycenie zdestruowanego działanością owadów drewna aplikacji żywicą. (W przypadku osłabienia struktury drewna. (p. 7– omówienie technologii).)
- Uzupełnienie ubytków zaprawy. (p. 6 – omówienie technologii)
- Prace pośliznicze. Zakładamy uzupełnienie i rekonstrukcje złoczeń (p. 8– omówienie technologii)
- Uzupełnienie odsłoniętej (polichromii) marmoryzacji. (p. 9 – omówienie technologii).
- Wykonanie nowych mens ołtarzowych.
- Scalenie kolorystyczne marmoryzacji (polichromii) i złoczeń
- Przewiezienie elementów ołtarza do kościoła w Kaszewicach
- Montaż

Prace przy obrazach

- Demontaż i przewiezienie obrazów do pracowni
- Wstępne oczyszczenie – usunięcie zabrudzeń powierzchniowych z lica i odwrocia.
- Ocena stanu zachowania punktowań i werniksu pochodzących z ostatniej konserwacji.
- Chemiczne, wstępne oczyszczenie lica obrazu z nawarstwień brudu i kopcia.
- Usunięcie lub regeneracja ześlępniętego i pożółkłego werniksu.
- Lokalne usunięcie uszkodzonych lub pożółkłych punktowań
- Wstępne werniksowanie lica
- Uzupełnienie ubytków na warstwie malarskiej kitem
- Uzupełnienie punktowań retuszierskimi farbami ketonowymi
- Werniksowanie końcowe damarowym werniksem satynowym
- Przewiezienie obrazów do kościoła w Kaszewicach.

Omówienie technologii i proponowanych do zastosowania materiałów (obrazy)

- Werniks i zabrudzenia będą usuwane mieszaniną rozpuszczalników organicznych.
- Punktowania wykonane będą retuszierskimi farbami ketonowymi „Maimeri”
- Jako werniks końcowy zostanie użyty roztwór damary w olejku terpentynowym z matującym dodatkiem wosku.

Omówienie technologii i proponowanych do zastosowania materiałów (ołtarze)

1. Przemalowania będą usuwane mechanicznie, oraz za pomocą środków chemicznych, takich jak rozpuszczalniki organiczne, czy też środki do spulchniania starych warstw farby.
2. Grunty będą usuwane w sposób mechaniczny po wcześniejszym ich zmiękczeniu.
3. Do dezynfekcji i dezynsekcji zostaną użyte prep. „Xirein „i „Hylotox „
4. Prace snycersko-stolarskie prowadzone będą techniką zbliżoną do oryginalnej, zastosowanej podczas jego budowy – w miarę potrzeb odtwarzane będą oryginalne połączenia stolarskie.
5. Wszystkie uzupełnienia stolarsko-snycerskie wykonane będą metodą wklejania tzw. "fleków" z drewna tożsamego z oryginalnym. Podstawowym klejem użytym do tego typu prac będzie klej skórny. Użycie kleju innego typu jest ograniczone ze względu na późniejsze prace pozłotnicze.
6. Do uzupełnienia ubytków zaprawy będą użyte kity emulsyjne, klejowo-kredowe.
7. Do impregnacji osłabionych elementów drewnianych zostanie użyty Paraloid B72 lub żywica chemoutwardzalną Epidian 6011, w zależności od stopnia zniszczeń.
8. Wszelkie prace pozłotnicze wykonywane będą złotem płatkowym tzw. podwójnym dukatowym 23,75 karata, w technice złocenia pulmentowego na "poler" i na „mat”. Złocenia zostaną wykonane na żółtym i czerwonym pulmencie.
9. Retusz lub/i rekonstrukcja polichromii (marmoryzacji) chrzcielnicy wykonana będzie w odwracalnej technice akrylowej.
10. Powierzchnie licowe ołtarza po scaleniu kolorystycznym będą lakierowane satynowym werniksem damarowym.

Przewidywane do zastosowania materiały;

1. Drewno sosnowe
2. Drewno lipowe
3. Xirein
4. Hylotox
5. Wkręty typu SPAX
6. Klej króliczy
7. Kreda szampańska
8. Farby akrylowe

9. Kreda bolońska
10. Paraloid B 72
11. Żywica epoksydowa Epidian 6011 + utwardzacz IDA
12. Klej Rakoll
13. Lakier poliuretanowy
14. Damara
15. Szelak
16. Gwoździe stolarskie
17. Płótno lniane
18. Pulment żółty "Lefranc et Bourgeois"
19. Pulment czerwony "Lefranc et Bourgeois"
20. Złoto płatkowe 80 mm x 80 mm, 23,75 karata.

OKREŚLENIE MIEJSCA WYKONYWANIA PRAC

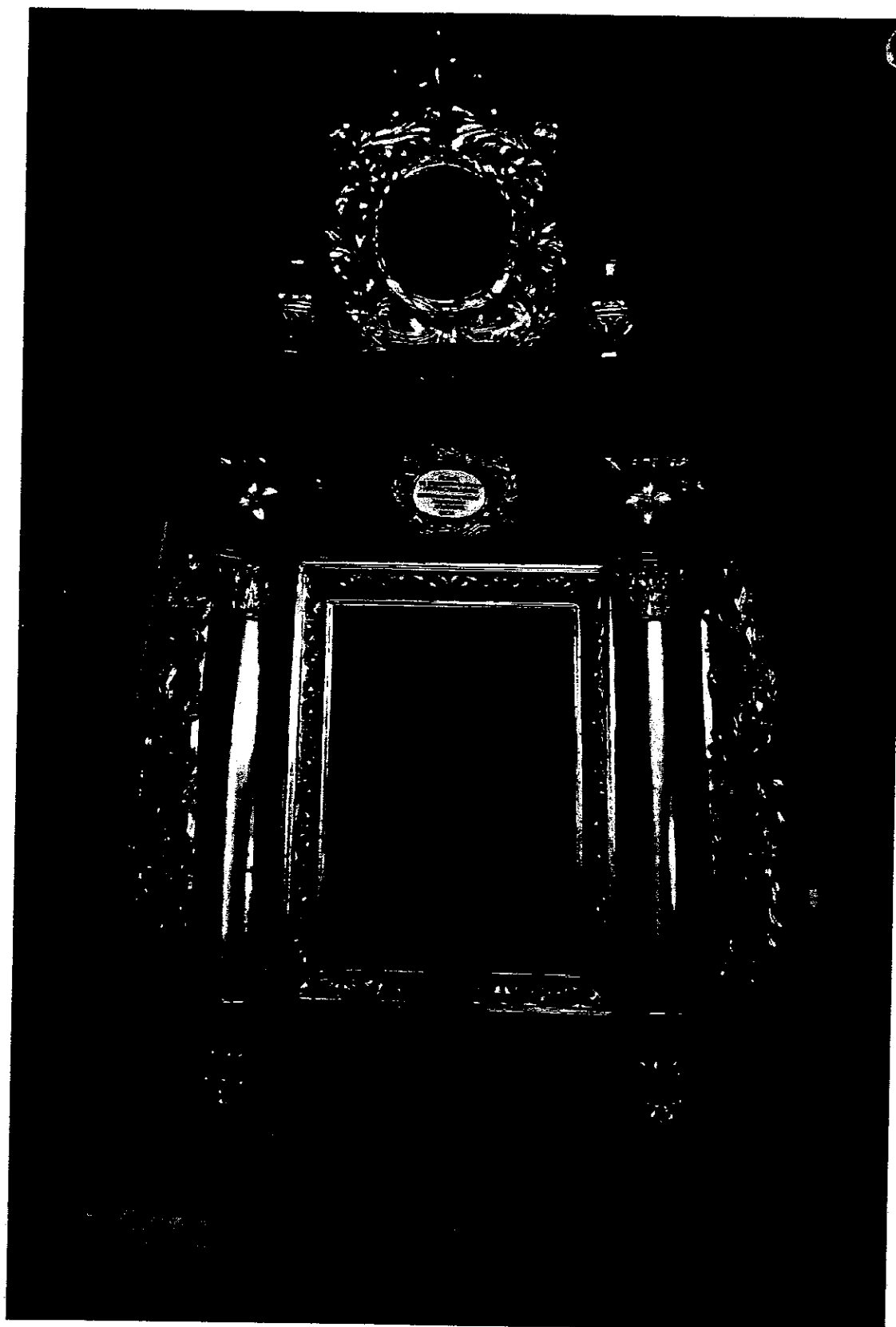
Prace prowadzone będą w kościele w Kaszewicach (demontaż i montaż), oraz w pracowni konserwatorskiej.

TERMIN ZAKOŃCZENIA PRAC KONSERWATORSKICH:

31 grudnia 2024 r.

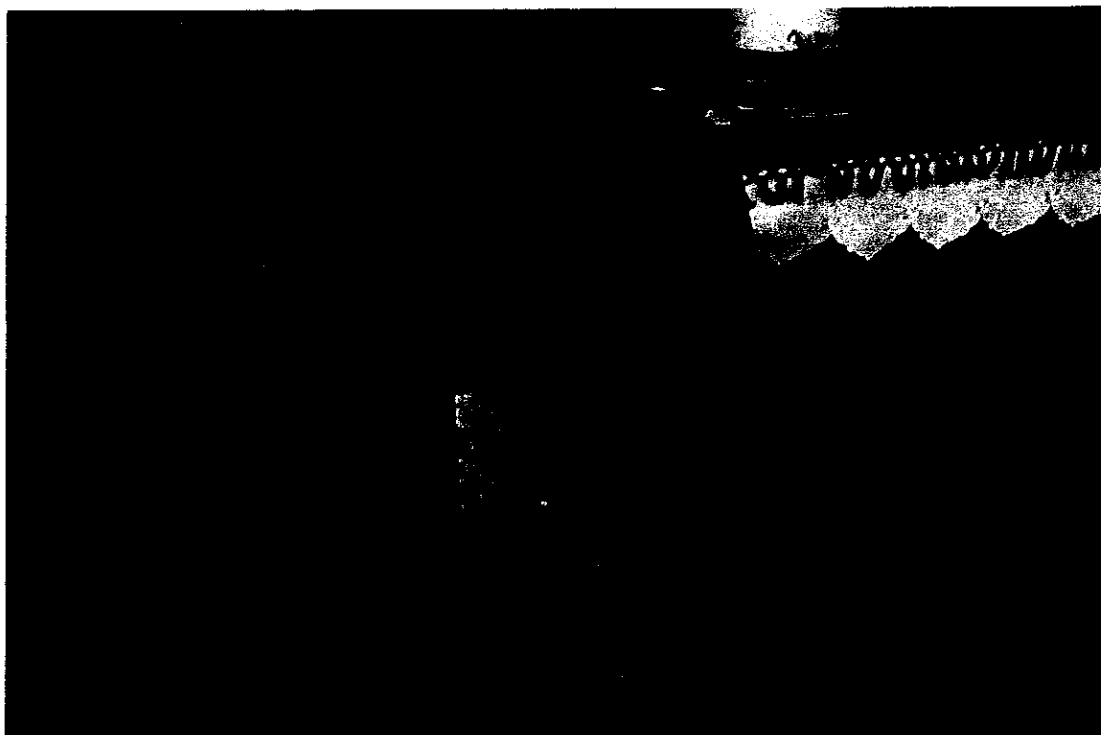

1. Ołtarz boczny pw. św. Antoniego.

2. Ołtarz boczny pw. św. Izydora.

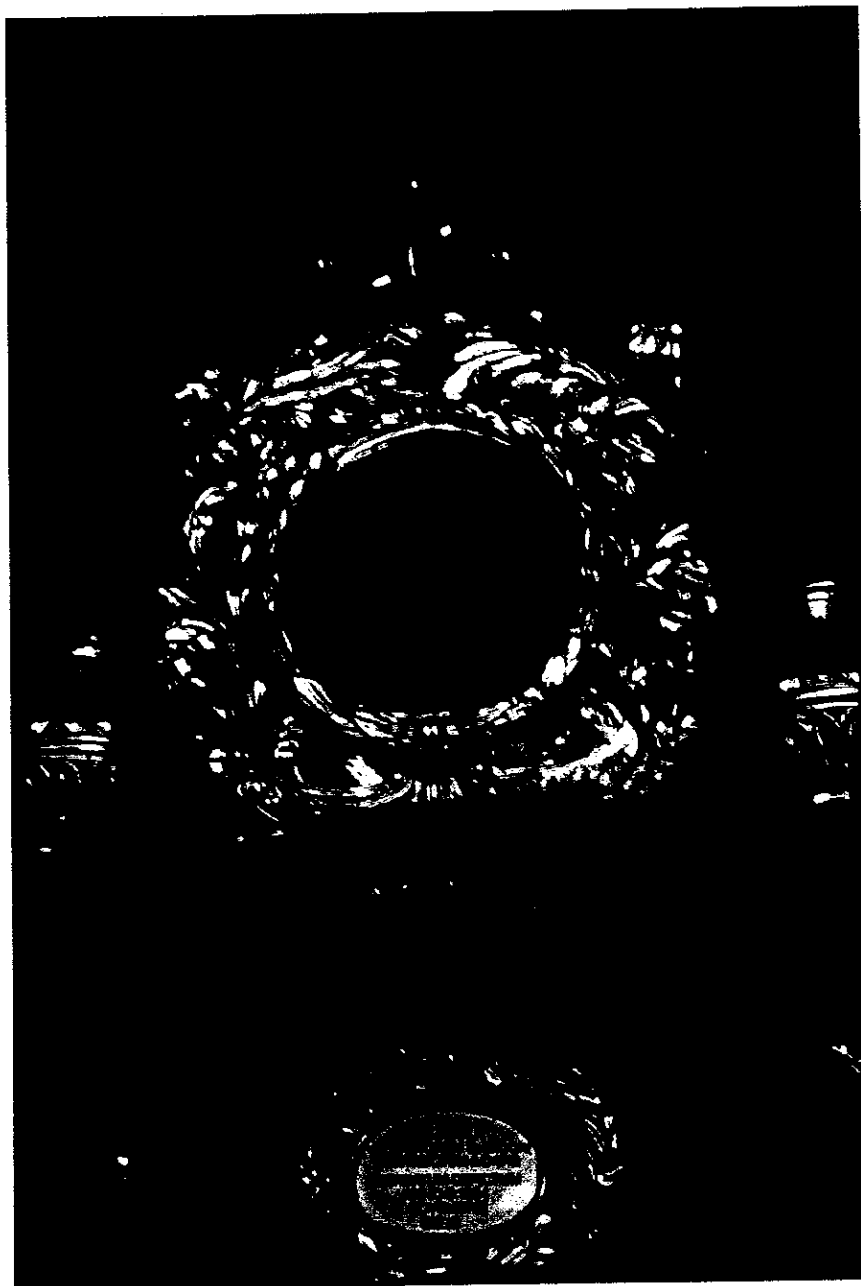
Program Prac Konserwatorskich dwóch ołtarzy bocznych p.w. św. Antoniego i św. Izydora
z kościoła p.w. św. Trójcy w Kaszewicach.

3. Mensa ołtarza pw. św. Antoniego.

4. Obraz ze zwieńczenia ołtarza pw. św. Antoniego.

5. Obraz ze zwieńczenia ołtarza pw. św. Izydora.

